

Tři, možná čtyři kroky Shermana Alexieho k opuštění rezervace

Luboš Snížek (*Souvislosti* 2/2010)

„Narodil jsem se s vodou na mozku. Dobrá, není to tak docela pravda. Vlastně jsem se narodil s moc velkým množstvím mozkomíšního moku v lebce. Ale mozkomíšní mok je v lékařské hantýrce jen nadnesený výraz pro mozkový olej. A mozkový olej pracuje v lalocích stejně jako motorový olej v automobilu. Díky němu jede rychle a bez cukání.“

Sherman Alexie se narodil 7. října 1966 v rezervaci kmene Spokane ve Wellpinitu (asi 50 mil od města Spokane) jako hydrocefalické dítě, které v šesti měsících podstoupilo operaci s prognózou víceméně jisté mentální poruchy. Tohle, různé záchvaty a nekontrolované pomočování z něj učinilo oblíbený terč jeho vrstevníků. Díky této zkušenosti si vypěstoval určitý sklon k výřečnosti, která ostatní nenudí, a naučil se jej využívat:

„Víte, když se smějete, nemůžete moc rychle utíkat ani rozdávat rány pěstí.“

Sherman Alexie je Indián, po matce Spokane, „protože poloviční běloch jménem James Fox se zamiloval do spokaneské Indiánky jménem Etta Adamsová a zplodil mou matku“, po otci Cœur d'Alene. Spokane a Cœur d'Alene jsou poměrně malé kmeny sídlící v dnešním státě Washington na severozápadě USA. Jejich největším úspěchem v době indiánských válek bylo vítězství nad jednotkou podplukovníka Edwarda Jennera Steptoea, jehož 164 mužů porazilo v květnu 1858 asi tisíc bojovníků sjednocených kmenů Spokane, Cœur d'Alene a Palus v bitvě u Pine Creek.

Dnes všichni žijí v rezervaci: Spokane, což znamená Lososí lidé, u městečka Spokane, Cœur d'Alene (francouzský název poukazuje na jejich typickou zbraň – šídlo) přebývají u osad Cœur d'Alene, St. Joe a Clark Fork a Palusové či Palousové žijí převážně na Kolumbijské plošině ve východním Washingtonu. Ti mají asi nejbližší naši bělošské představě Indiánů „na koni a z prerie“. Kredit jim zvyšuje susedství s kmenem Nez Percé, jehož nešťastného náčelníka Josefa známe z knih.

Alexie vyrůstal mezi mýty o původu svých předků, mýty o vítězství nad bělochy a mýty o budoucnosti Indiánů – uprostřed indiánské rezervace, což rozhodně nelze zaměňovat s idylou rezervace přírodní. Aby alespoň částečně prohlédl skrze ten opar smyšlenek a dohadů a nepropadl trudnomyslnosti, zkusil se na okolní svět dívat s humorem. Někdo mu říká černý nebo ironický, jiný třeba i obscénní (což je v Americe obvinění velmi závažné), ale ať mu říkáme jakkoliv, faktem je, že hledět na život v rezervaci s humorem je hrdinství hodné válečníka. Alexie sice tvrdí, že „je těžké najít Indiána, který není zábavný“, nicméně bychom asi měli rozlišovat humor, který zakrývá vnitřní nejistotu a smutek, a humor, který očisťuje.

Alexie se nejprve pokusil z rezervace utéct rázně – doslova pomocí skalpelu, ale když několikrát omdlel při praktikách z anatomie, došlo mu, že z něj nejspíš lékař nebude, i když si to všichni v jeho rodině a kmeni přáli. Když se Indián stane lékařem nebo právníkem, je to NĚCO. Když ale na jezuitské Gonzagově univerzitě ve Spokane a potom na Washingtonské státní univerzitě v Pullmanu začalo „patnáct šestnáctin studovat literaturu té jedné [Alexieho] šestnáctiny“, je to pro lidi v rezervaci spíš NIC MOC.

Alexiemu se tak ale podařilo nahlédnout do světa bílých a zjistit, že i oni žijí v zajetí spousty mýtů. A že ten největší z nich je mýtus o Americkém snu. A že Indiáni sice žijí v zajetí spousty utkvělých představ o fungování světa a nejružnějších předpokladů – vůči jinému národu či rase, vlastní historii a budoucnosti, vlastnímu osudu, ale že přinejmenším stejně tolik jich mají i běloši. A že jsou vlastně všichni nějakým způsobem lapeni v rezervaci, v rezervaci v hlavě.

A že opustit takovou rezervaci je těžké a bolí to.

S opouštěním rezervace v hlavě máme zkušenosti i u nás – a to i pokud jde o naše vnímání situace Indiánů v minulosti a současnosti a jejich boje za nezávislost, svobodu a rovnoprávnost. Rádi stále setrváváme v rezervaci utvářené mayovkami, *Posledním Mohykánem*, *Písní o Hiawathovi*, Sládkovými básněmi „Na hrobech indiánských“ doprovázenými Alšovými kresbami, a obzvláště pak třeba i filmy jako *Tanec s vlky*. Někteří z nás postoupili i k praktickému pobývání v takové rezervaci, o čemž svědčí jistý počet českých Indiánů a stále přetrvávající obliba skautingu.

Náš hluboko a dlouho zakořeněný soucit s osudem Indiánů je z velké části i výsledkem dějinného a kulturního vývoje ve střední Evropě, jakožto vhodného podhoubí pro vznik nejrůznějších mýtů. Lze myslím najít i některé paralely: jako má indiánská historie proctví *svého* Wovoky, česká má pověst o *svých* Blanických rytířích, Indiáni mají svého Tecumseha, my máme svého Masaryka, oni mají Šíleného koně a Geronima, my Žižku a bratry Mašiny, k nimž se *dle potřeby* oba národy upínají, nebo se od nich distancují.

Pro nás nepříjemným paradoxem, poněkud měnícím situaci, ovšem je, že tak jako Američani mají *svoje* Indiány, Češi mají *svoje* Romy, což je rozhodně třeba mít na paměti pro budoucí vývoj české kotliny.

Za soucitem a zájmem bělochů o Indiány se často jen skrývá rozlehlá rezervace utvářená egoistickým přesvědčením, že Indiáni jsou „mladší bratři“, které je třeba vést, učit a vysvětlovat jim, co si mají myslet sami o sobě. Alexie ve své kritice jedné knihy o Indiánech (konkrétně knihy Iana Frazierova *On the Rez* z r. 2000) říká:

„Tucty, možná stovky bílých napsaly knihy o Indiánech, a všichni tito autoři určitě věřili, že jejich dílo bude jedinečné, původní a definitivní. Frazier už na samém začátku své knihy odhaluje své velké sebevědomí prostým prohlášením: ‚Tato kniha je o Indiánech, především o Siouxech Oglala, kteří žijí v rezervaci Pine Ridge na jihozápadě Jižní Dakoty, na pláních a neúrodné půdě uprostřed Spojených států.‘... Pečlivě se vyhýbá přesnější charakteristice: ‚Toto je kniha Iana Frazierova obsahující jeho myšlenky a názory na kulturu Oglalů...‘“

Stejně tak si ale nemyslí, že „všichni Indiáni musí mít tragické rysy: tragické nosy, oči a paže“, a ani nepředpokládá, že jejich pohled musí být tím jediným správným:

„Většina z nás (indiánských autorů) jsou vydeděnci... Ve skutečnosti nezapadáme do indiánské komunity, a tak píšeme, abychom se pokusili do ní zapadnout a zněli indiánsky. Ironií je, že se tak stáváme mluvčími indiánské vlasti a očekává se od nás, že budeme své kmeny reprezentovat...“

Do jaké míry jsou obě strany zabydleny ve svých rezervacích, si plně uvědomil po úspěchu své první sbírky poezie a podle reakcí jak odtud, tak odtamtud, včetně reakce té „nejvyšší“ bělošské kultury – Hollywoodu, symbolu oné směsice mimořádnosti, buranství, hrané upřímnosti a pragmatického smyslu pro byznys. To dobře přibližuje zde poprvé v češtině publikovaná autorova předmluva ke *Kouřovým signálům*.

Z toho všeho si Alexie vyvodil jedno: chce-li on jako Indián po běloších, aby opustili rezervace ve svých hlavách, musí jako první opustit on tu svou:

„Když narazím na slova jako *Stvořitel*, *Nebeský otec*, *Matka Země*, *Čtyři legendy*, skoro fyzicky cítím, jak kolonizujeme sami sebe. Slova samotná a to, jak se

předpokládá, že je budeme říkat – představuje, co to je být Indiánem v bílé Americe. Přitom to o nás nevypovídá vůbec nic – nemá to nic společného s tím, co to je být Navajo, Spokane nebo Cœur d'Alene.“

A tak učinil svůj první krok pro opuštění rezervace: už „netancoval s kostlivci“, ale „jen zaznamenával realitu“ kolem sebe – s její šedí a nudou, „no future“, alkoholismem a apatií:

„V rezervaci není jednoduché si udržet optimismus. Když tu máte na stole sklenici, tak se lidi nedohadují, jestli je poloprázdná nebo spíš poloplná. Prostě jen doufají, že se to pivo dá pít. I tak ale Indiáni mají recept na přežití. Skoro jako by výborně zvládali velké katastrofy – genocidu, ztrátu rodného jazyka a půdy. Zato drobnosti je ničí. Bílá servírka, která je odmítne obsloužit, zidealizovaný Indián Tonto, washingtonští Redskins.“

Zvolil k tomu tu nejjednodušší a nejúčinnější formu vyjádření – krátké, úderné, jednoduché věty, volný verš. Povídky z *Kouřových signálů* jsou vlastně velmi rozvolněné básně, básně v próze. Básně z té doby zase slouží jako „skladiště“ nápadů a „témat“ pro pozdější povídky a jindy jsou jednotlivé verše takřka beze změny včleněny do prózy, někdy i opakovaně. Velkou (obránnou) roli tu hraje již zmíněná ironie, humor a smysl pro paradox. Jen tak může strhávat masky a rozkrývat umělé mýty:

„Zapomeňte na věčné půtky kovbojů a Indiánů. V každé rezervaci nejurputněji soupeří Indiáni mezi sebou“,

skácet kdejakou modlu, ať již je to Buffalo Bill, Thoreau a jeho Walden, anebo místní basketbalový hráč. A jen tak si může zachovat soucit s těmi, kdo si to dle jeho soudu zaslouží. Díky tomu se mu daří udělat z Marilyn Monroe opět obyčejnou ženskou, když ji nechá v potní chýši zbavit se všeho, co do sebe vstřebala v Hollywoodu.

Druhý Alexieho krok k opuštění rezervace, a to v kulisách velmi silného, apokalyptického a – odpusťte ten nadužívaný přílepek – orwellovského tématu, charakterizuje báseň „Farma“ z roku 1997, dosud publikovaná pouze časopisecky.

Báseň začíná jako mnoho Alexieho příběhů – brutální zkratkou vystihuje všední den v rezervaci, do něhož zcela organicky (a v obrazech přímo si říkajících o zfilmování, ač zřejmě jen těžko Hollywoodem) – prostřednictvím televize – vstoupí další z možných ran uštědřovaných Indiánům po staletí. Ironie spočívá již v tom, že taková Jobova zvěst v podstatě nikoho nijak zvlášť nepřekvapí – je prostě historicky dáno, že pokud se děje něco špatného, děje se to Indiánům.

Reakce je prostá, pochopitelná a instinktivní: utéct. Žádné „road movie“ se ale nekoná – utéct není kam, což nám autor s černým humorem připomene vzápětí: „Hned po prvním zásahu nám puklo srdce a čelní sklo.“ Po následující jízlivé pasáži o posledním čistokrevném bělochu nám už ztuhne úsměv na rtech a my jsme vtahováni do příběhu, který skutečně jakoby Orwellovi z oka vypadl.

Vize šílené, ale představitelné budoucnosti Alexieho ovšem nezláká k lacinému výpadu proti americké vládě (o její vině stejně nikdo nepochybuje), ale využije ji ke kritice indiánského postoje při zvládání takové „velké katastrofy“. Zásadní je verš:

„Jsme Indiáni, a jen na tom záleží“

– silná, dvojsečná metafora – z kontextu vytržená vzbuzuje dojem až nacionalistické pýchy, v básni samotné ovšem představuje vnímání sebe sama jako předmětu, který lze po použití odhodit. (Vzpomeňme třeba indiánské vojáky, kteří se po návratu z 2. světové války velmi rychle opět z hrdinů stali občany třetí kategorie.)

Řešení nabízené Alexiem vypadá jednoduše:

„Právě ticha se musíme naučit bát.“

S ohledem na indiánskou historii se ovšem jedná o ideu velmi revoluční, neboť každý Indián ví, že „mlčení je nejlepší způsob, jakým se má jednat s bělochy“, zvláště když „nastane takové to ticho, které bělochy děsí“. A jak Alexie konstatuje v jedné své povídce: „Indiáni jakoby pořád věří, že pokud budou bělochy dostatečně dlouho ignorovat, běloši zmizí, promění se v kouř.“

Alexie je důsledný v tom, jak ukazuje, že za mnoho ze současného stavu věcí si mohou Indiáni sami. Zřejmě jen těžko budeme v jeho tvorbě hledat mrazivěji ztvárněnou apatii, neschopnost vzdoru, pokorné čekání na cosi na základě jakési matné víry, že všichni „dupneme najednou a zapějeme stejnou píseň hlasitě z plných plic“. Je přece tak úlevné čekat, až se šířené fámy stanou skutečností: „Naši vězňové brzy otevřou dveře a nechají nás jít. Při odchodu nám dají čestné medaile.“ A jen těžko budeme jinde hledat lapidárnější shrnutí celé tragédie historického konfliktu i současného vztahu mezi bělochy a Indiány:

„Bělochy nikdy nenapadlo zeptat se, jestli bychom nedali kostní dřev dobrovolně.“

Za „kostní dřev“ možno dosadit cokoliv.

Ovšemže prvotní vinu nelze prominout jen tak: „Podle mnohých z vás musím odpustit a já tak učiním, ale až po tom, co...“ běloši učiní svůj první vstřícný krok. Učinila jej již kanadská vláda, učinila tak dokonce i australská vláda vůči Aboridžincům, proč by tedy podobný krok nemohla a neměla učinit i vláda USA?

V tomto bodě vnímání historické nespravedlnosti a vtlučené apatie je Alexie pokračovatelem indiánské literatury, jak ji reprezentují i u nás známé, a dnes již klasické romány *Dům z úsvitu* Navarre Scotta Momadaye z r. 1968, *Obřad* Leslie Marmon Silkové z r. 1977, nebo *Čarování s láskou* Louise Erdrichové z r. 1984. Podle něj ovšem není možné již dále setrvat v pozici ublíženého a zdeptaného – je třeba se posunout dál:

„Když píšete o bolesti, můžete dopadnout tak, že budete vyhledávat stále větší bolest, o které byste mohli psát, a vstoupíte na cestu k vlastní zkáze. Tuhle cestu je třeba opustit. Můžeme psát o bolesti a zlosti, aniž by nás to muselo zničit, ale než se s tím začneme vypořádávat jako spisovatelé, musíme se s tím vypořádat i ve svém soukromém životě.“

Stejně tak varuje i před opačným extrémem: „Indiánské umění se příliš často snaží Indiány spíše oslavovat a obhajovat, než aby je prezentovalo nějak komplexněji.“

K tomu Alexie přidává snahu vřadit indiánskou zkušenost i do širšího kontextu celé lidské historie. Proto se například v jedné básni s názvem „V Dachau“, napsané po zimní návštěvě tohoto koncentračního tábora, pokouší odpovědět na otázku, jaký je rozdíl mezi utrpením Židů a Indiánů:

„V Dachau byla taková zima, že jsem viděl svůj dech.
Nevím, co bych o smrti mohl říct nového.“

A snad právě vědomí, že utrpení Indiánů není z pohledu celé lidské historie ničím výjimečným, jakkoliv to zní cynicky, vede Alexieho k tomu, aby učinil svůj třetí a dlouhý krok.

Ve sbírce povídek *Deset malých Indiánků* si představuje, co případná, prakticky dosažená rovnost ras i příležitostí udělá s Indiány samými:

„Corliss věděla, že kdyby bydlela s někým z bílé rasy, dívali by se na ni jako na obyčejnou holku, protože také obyčejná byla. Je těžké mít společnou koupelnu s Indiánkou a přitom o ní mít i nadále romantické mínění. Corliss se bála, že kdyby se rozkřiklo, že je docela obyčejná, ba nudná, ztratila by svou sílu a kouzlo. Věděla, že jednou nastane ten den, kdy si bílí konečně uvědomí, že Indiáni jsou každý trochu nudný, sobecký a smradlavý jako oni, a že to bude nádherný den pro lidská práva, ale špatný den pro Corliss.“

Tím se již ocitá za hranicemi rezervace, na okraji nového, dosud neprozkoumaného území, jehož šíři ani on sám není zatím schopen obsáhnout. Je si ale moc dobře vědom, že aby jím dokázal projít, je třeba něčeho se vzdát a něco jiného přijmout. (Sami sebe se ptejme, zda tento akt vyhovuje naší představě dávání a přijímání, kterou jsme získali četbou indiánek.)

Je zřejmé, že Alexie jako „vydědělec“ má mnohem blíže k literatuře bělošské. A že právě příklon ke způsobu vyjádření, na jaký je bílé obecnstvo zvyklé, má jistě nemalý díl na Alexieho popularitě u amerického (potažmo českého) obecnstva.

„Indiánskou“ poetiku v jeho knihách nenajdeme, spíše se nabízí hledat kořeny u klasiků americké povídky – za vzorem Alexieho úsečnosti až strohosti vyjádření můžeme jít až k Ernestu Hemingwayovi (na rozdíl od nějž má Alexie smysl pro humor), za schopností drobnokresby zase třeba k Trumanu Capotovi. V básni „Evoluce“ můžeme najít stylovou spřízněnost s poezií Richarda Brautigana, ve „Sčítání lidu“ zase odkaz na báseň Kennetha Rexrothe „Nezabiješ“ (končící veršem: „Tys ho zabil! Ty v těch zatracených šatech od Bratří Brooksů, ty z kurvy synu.“) – svými literárními vzory se Alexie ostatně nijak netají.

A kolik je v jeho povídkách odkazů na americké a evropské autory (mimo jiné i na Franze Kafku), na „hrdiny“ Divokého západu, na „hollywoodská“ monstra typu Tonto a Osamělý jezdec, na hollywoodské herce a filmy a zpěváky či zpěvačky! (Alexie je i autorem básní vzdávajících hold písničkářům nejrůznějších žánrů: např. „My Sharona“ skupiny The Knack, „Jolene“ Dolly Partonové nebo „I Can't Get You Out of My Head“ Kylie Minogue. Úryvek z básně o Jamesu Deanovi zase použil Robbie Robertson v písni „Making A Noise“)

Tedy: Byl by Alexie tak čtivý, zábavný – a tak dobrý – básník a povídkář, kdyby striktně vycházel pouze z indiánské tradice (o níž jsou naše představy beztak utvářeny převážně bílými antropology)? Kdyby umně nevyužíval možnosti popkultury, včetně kýčovitosti Hollywoodu?

Alexie v tomto směru není nijak originální, „jen“ následuje současný trend indiánskému umění – snahu prosadit se ve většinové společnosti s pomocí jejích prostředků. Jak řekl v jednom rozhovoru siouxský duchovní Dva koně:

„Naši dnešní snahou je především přiblížit se zábavnímu a mediálnímu průmyslu a podílet se na něm. Avšak svou vlastní cestou. Ukázat našim mladým generacím, že to je možné, že tady ta šance určitě je.“

Příkladem tohoto přístupu budiž i samotný historický vývoj slavnosti powwow, která byla původně ústředním prvkem v náboženském i světském životě Indiánů. Po letech jejich zákazů a potlačování je dnes spíše jakousi folklórní záležitostí (přístupnou i bělochům), ačkoliv není dosud tak obsahově vyprázdněná jako v Čechách různé masopustní slavnosti. Opačným příkladem budiž pak i v Čechách známá (a oblíbená) rocková skupina Blackfire. Pokud nebudeme poslouchat její texty, jen těžko poznáme, že se jedná o indiánskou kapelu.

Alexie k tomuto trendu dodává: „... sezení v kině je současným ekvivalentem sezení kolem ohně a naslouchání vypravěči příběhů... A právě z toho důvodu budou Indiáni, a lidé vůbec, reagovat víc na filmy než na knihy.“

Zároveň si ale uvědomuje úskalí takového „úspěšného“ vstupu do světové kultury:

„Máme vážnou zodpovědnost říkat pravdu. A to nás staví do role... vzorů. Jsme víc než jenom spisovatelé. Jsme mluvčí. Jsme velvyslanci kultury. Jsme politici. Jsme aktivisté. Jsme všechno tohle už z povahy toho, co děláme, aniž bychom to být chtěli. Takže nejsme jako ti ostatní spisovatelé, kteří si prostě zvolí vlastní způsob vyjádření. Lidí si nás takhle vybrali a my to musíme vzít na vědomí. A myslím si taky, že máme zodpovědnost podle svých slov i žít... Takže, myslím si, že jako indiánští spisovatelé máme vážnou zodpovědnost žít tradičním způsobem v současném světě. Ale nemyslím si, že to mnoho z nás dělá,“

a se svou zkušeností „zaznamenávání reality“ nepodléhá ani žádným přehnaným očekáváním:

„Realisticky řečeno, vlastně bych měl jenom držet pozice. Měl bych být staříkem, co si hnije na místě a už se nikam nežene, zatímco kolem povstává spousta nažhavených mladých autorů, ale neděje se to.“

Alexie opravdu drží pozice, nutno ale opět podotknout, že již na dobyté půdě před rezervací. Svědčí o tom i jeho poslední knihy, které vyšly po *Deseti malých Indiánech*. Alexie se vrací ke stylu *Kouřových signálů*, ač již v románové podobě. *Absolutně pravdivý deník Indiána na částečný úvazek* (2007) pojednává o době jeho dospívání a pobytu na střední škole, román *Let* (2007) je zase sebezpytujícím letem „právně nepotvrzeného“ Indiána, který se z vizionářské cesty časem do revolučního kvasu 60. let 20. století a k bitvě u Little Big Hornu vrací s poznáním, že násilí není odpověď, a s otázkou: „Kdo může soudit?“ Zatím poslední soubor povídek a poezie *Válečné tance* z r. 2009 má ale opět blíže ke stylu *Deseti malých Indiánků*.

Následující drobný výbor Alexieho poezie samozřejmě nelze brát jako objektivní, neovlivněný osobními sympatiemi a rezervací v hlavě kompilátora výboru. Zdá se však, že poezie, v níž je indiánské téma nějakým způsobem potlačeno, nepřestává dělat z Alexieho dobrého básníka, nicméně není již tak výrazná a působivá („Jak stvořit agnostika“). V některých dalších básních (do výboru nakonec nezařazených) je indiánské prostředí zmíněno jen jaksí pro formu, což sice nesnižuje sílu básnické výpovědi, ale umenšuje natolik její autentičnost, až se zdá, že by ji mohl napsat kdokoli.

Což navozuje další zajímavé obecné otázky: do jaké míry má etnická (nejen) americká literatura usilovat o to stát se literaturou (nejen) americkou? A má vůbec usilovat o rozpuštění se v onom pověstném tyglíku a stát se nerozeznatelnou dle „místa“ původu? Je opravdu jejím cílem či posláním stát se stejně „globalizovanou“, být jen další položkou všezhravé světové (pop)kultury jako mnoho dalších, zdánlivě spolu nesouvisejících oborů, jako jsou např. móda, populární hudba, hračky či svátky? Neměla by raději setrvávat v tom, co ji odlišuje – a přes

svou „provinčnost“ se nevzdávat své schopnosti zasahovat do světového dění jaksi zpoza rohu?

Jakým směrem se bude vyvíjet indiánské umění, je nejisté. Území před rezervací je vsutku rozlehlé. Nicméně u Alexieho lze zahlédnout opakované pokusy učinit čtvrtý pomyslný krok, kterým by hranice rezervace nechal již daleko za sebou. Je to krok velmi odvážný a riskantní, krok vedoucí k povznesení se nad minulá a současná utrpení.

Ale těžko soudit, zda Indiáni, Američané i my zde v Čechách jsme schopni opustit rezervace ve svých hlavách a učinit takový krok spolu s ním:

„Nevím toho moc o chorobách a imunitě, ale vím dost o poezii, abych poznal, že jednotlivé lidské bytosti jsou napadány a kolonizovány cizími prvky, stejně jako jsou cizími prvky napadány a kolonizovány jednotlivé civilizace. V tomto smyslu může být kolonizace přirozeným procesem, jistěže tragickým a násilným, ale stejně tak i předvídatelným a zcela běžným, a možná že i nezbytným pro vývoj, jakkoliv konstruktivní a destruktivní, všech civilizací.“

Řečeno ve verších:

„Za to, že jste nám dali koně
bychom vám mohli skoro odpustit
že jste nám dali whisky.“